

ปัจจัยด้านศิลปะไทยที่ส่งอิทธิพลต่อการออกแบบและก่อสร้างอาคารในประเทศไทย

Factors of Thai Art Influencing Building Design and Construction in Thailand

คณิน บุญส่ง¹, สุภลักษณ์ พรรณ², และ จามร รัตนกุลวัฒนา³

Kanin Boonsong¹, Suphalak Phann², and Jamorn Rattanagulwattana³

คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยชินวัตร¹

นักวิชาการอิสระ²

นักวิชาการอิสระ³

*Corresponding author E-mail: Kanin.b@siu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) 1 กุมภาพันธ์ 2567

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 25 กุมภาพันธ์ 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 15 มีนาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านศิลปะไทยที่ส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออกแบบและก่อสร้างอาคารของผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณผ่านการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรที่กำหนด กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสถาปนิก วิศวกรโยธา และผู้รับเหมาก่อสร้างจำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศไทย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนลิเคิร์ต 5 ระดับ

ตัวแปรอิสระในการวิจัยประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) ความรู้และความเข้าใจด้านศิลปะไทย (2) ทักษะการออกแบบ (3) แรง

กดดันจากบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรม และ (4) ข้อจำกัดเชิงวิชาชีพและปัจจัยเชิงปฏิบัติส่วนตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการนำองค์ประกอบศิลปะไทยมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและก่อสร้างอาคาร

ผลการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (CFA) แสดงให้เห็นว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี (CMIN/df = 2.31, RMSEA = 0.058, CFI = 0.947) และโมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลในระดับที่ยอมรับได้ (CMIN/df = 2.48, RMSEA = 0.061, CFI = 0.942) สมมติฐานทั้ง 4 ข้อได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยทัศนคติต่อการอนุรักษ์ศิลปะไทยมีอิทธิพลเชิงบวกสูงสุดต่อพฤติกรรม ($\beta = 0.42$, $p < .001$) รองลงมาคือแรงกดดันจากบรรทัดฐาน

ทางสังคม ($\beta = 0.31, p < .001$) ความรู้ด้านศิลปะไทย ($\beta = 0.28, p < .001$) และข้อจำกัดเชิงวิชาชีพซึ่งมีอิทธิพลเชิงลบ ($\beta = -0.24, p < .001$) ตัวแปรทั้งสี่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 68 ($R^2 = 0.68$)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทัศนคติวิชาชีพและบรรทัดฐานทางสังคมในการกำหนดพฤติกรรมสถาปัตยกรรมไทย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การส่งเสริมความรู้ด้านศิลปะไทยในกระบวนการพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนากลไกจูงใจเพื่อลดอุปสรรคด้านต้นทุน และการบูรณาการหลักสูตรศิลปะไทยเข้าสู่การศึกษาด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม

คำสำคัญ: ศิลปะไทย, สถาปัตยกรรมไทย, การก่อสร้างอาคาร, โมเดลสมการโครงสร้าง, ปัจจัยที่มีอิทธิพล

Abstract

This study investigates the factors of Thai art that influence building design and construction behavior among architecture and construction professionals in Thailand. Employing a quantitative research design, the study utilized Structural Equation Modeling (SEM) to examine causal relationships among the proposed variables. The sample consisted of 400 participants, architects, civil engineers, and contractors—selected through multi-stage sampling from all regions of Thailand. Data were

collected using a five-point Likert scale questionnaire.

Four independent variables were examined: (1) knowledge and understanding of Thai art, (2) attitudes toward Thai art conservation, (3) social and cultural normative pressure, and (4) professional constraints and practical limitations. The dependent variable was the behavior of incorporating Thai art elements into building design and construction practice. Confirmatory Factor Analysis (CFA) confirmed satisfactory measurement model fit ($CMIN/df = 2.31, RMSEA = 0.058, CFI = 0.947$), and the full structural model demonstrated good fit to empirical data ($CMIN/df = 2.48, RMSEA = 0.061, CFI = 0.942$). All four hypotheses were supported. Attitudes toward Thai art conservation exerted the strongest positive influence on incorporation behavior ($\beta = 0.42, p < .001$), followed by social normative pressure ($\beta = 0.31, p < .001$), knowledge of Thai art ($\beta = 0.28, p < .001$), and professional constraints, which showed a significant negative effect ($\beta = -0.24, p < .001$). Collectively, the four factors explained 68% of the variance in Thai art incorporation behavior ($R^2 = 0.68$). The findings highlight the centrality of professional attitudes and social norms in shaping Thai architectural practice. Policy implications include promoting Thai art literacy in professional development programs, developing incentive

mechanisms to reduce cost-related barriers, and integrating Thai art curricula into architecture and engineering education.

Keywords: Thai art, Thai architecture, building construction, structural equation modeling, influencing factors

บทนำ

ศิลปะไทยถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชาติมาช้านาน ความงามและความซับซ้อนของศิลปะไทยปรากฏชัดในงานสถาปัตยกรรม ไม่ว่าจะเป็นทรงหลังคาที่โค้งงออย่างสง่างาม ลวดลายประดับที่ประณีตบรรจง และสัดส่วนที่สมดุลตามหลักความงามแบบไทยประเพณี สถาปัตยกรรมไทยดั้งเดิมสามารถพบเห็นได้ในวัดวาอาราม พระราชวัง และอาคารสำคัญทางประวัติศาสตร์ทั่วประเทศ

อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบันที่โลกาภิวัตน์และการพัฒนาเศรษฐกิจเข้ามามีบทบาทสำคัญ รูปแบบอาคารในประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมตะวันตกและสากลมากขึ้น ส่งผลให้ลักษณะเฉพาะของศิลปะไทยในงานสถาปัตยกรรมค่อยๆ ลดน้อยถอยลง ปรากฏการณ์นี้นำมาสู่คำถามสำคัญว่า: ปัจจัยใดบ้างที่ยังคงส่งอิทธิพลให้ผู้ออกแบบและผู้รับเหมาก่อสร้างหันมาใช้องค์ประกอบศิลปะไทยในงานก่อสร้างอาคารปัจจุบัน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเชิงจิตวิทยาและสังคมวิทยาที่ส่งผล

ต่อการตัดสินใจนำศิลปะไทยมาใช้ในการสถาปัตยกรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะการศึกษาเชิงปริมาณที่มีความเข้มแข็งทางสถิติ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างทางความรู้ดังกล่าวโดยนำโมเดลสมการโครงสร้างมาใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยด้านศิลปะไทยและพฤติกรรมของผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจทัศนคติ แรงกดดันทางสังคม และข้อจำกัดเชิงวิชาชีพด้านศิลปะไทยของสถาปนิก วิศวกร และผู้รับเหมาก่อสร้างในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการนำองค์ประกอบศิลปะไทยมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและก่อสร้างอาคาร
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านศิลปะไทยต่อพฤติกรรมการออกแบบและก่อสร้างอาคารแบบไทย โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการนำศิลปะไทยมาใช้ในการสถาปัตยกรรมร่วมสมัย

คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยด้านศิลปะไทยด้านใดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออกแบบและก่อสร้างอาคารในประเทศไทย

2. ปัจจัยใดมีขนาดอิทธิพลมากที่สุดและน้อยที่สุดในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อสร้าง
3. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: การวิจัยนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบศิลปะไทยในมิติสถาปัตยกรรม ได้แก่ ทรงหลังคา ลวดลายประดับ สัดส่วนอาคาร และ การใช้วัสดุดั้งเดิม โดยไม่ครอบคลุมศิลปะไทยในรูปแบบอื่น เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ หรือจิตรกรรม

ขอบเขตด้านประชากร: สถาปนิก วิศวกรโยธา และผู้รับเหมาก่อสร้างที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศไทย

ขอบเขตด้านพื้นที่: ครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออก

ขอบเขตด้านเวลา: เก็บข้อมูลในปีการศึกษา 2568

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำศิลปะไทยมาใช้ในการสถาปัตยกรรมร่วมสมัย
2. ได้โมเดลเชิงทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบเชิงประจักษ์สำหรับการวิจัยด้านสถาปัตยกรรมไทยในอนาคต
3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานภาครัฐและสมาคมวิชาชีพในการส่งเสริมศิลปะไทยในงานก่อสร้าง

4. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมที่บูรณาการศิลปะไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบการวิจัย

1. ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB)

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของ Ajzen (1991) เป็นกรอบทฤษฎีหลักที่ใช้ในการวิจัยนี้ ทฤษฎีนี้อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดโดยเจตนาที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งเจตนาดังกล่าวได้รับอิทธิพลจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ ทักษะติดต่อพฤติกรรม บรรทัดฐานทางสังคม และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ในบริบทของการวิจัยนี้ได้ขยายกรอบ TPB โดยเพิ่มปัจจัยด้านความรู้ซึ่งมีฐานทางทฤษฎีรองรับจากงานวิจัยด้านพฤติกรรมวิชาชีพ

การนำ TPB มาประยุกต์ใช้ในบริบทวิชาชีพสถาปัตยกรรมมีความเหมาะสม เนื่องจาก การตัดสินใจออกแบบและก่อสร้างเป็นพฤติกรรมที่มีแผนและมีเจตนาชัดเจน ไม่ใช่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ ดังนั้นทักษะคนคิด แรงกดดันทางสังคม และการรับรู้ข้อจำกัดจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของผู้เชี่ยวชาญ

2. ทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital Theory)

Bourdieu (1986) เสนอแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมว่าเป็นทรัพยากรสัญลักษณ์ที่สามารถแปลงเป็นอำนาจทางสังคมและเศรษฐกิจได้ ใน

บริบทของการวิจัยนี้ ความรู้และความเชี่ยวชาญใน ศิลปะไทยถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สถาปนิกและ วิศวกรสะสมผ่านการศึกษาและประสบการณ์ วิชาชีพ ผู้ที่มีทุนทางวัฒนธรรมด้านศิลปะไทยสูง กว่ามีแนวโน้มที่จะนำองค์ประกอบเหล่านี้มาใช้งาน มากกว่า

3. ทฤษฎีสถาบัน (Institutional Theory)

ทฤษฎีสถาบันของ DiMaggio และ Powell (1983) อธิบายว่าองค์กรและบุคคลใน สาขาวิชาชีพเดียวกันมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรม คล้ายคลึงกันเนื่องจากแรงกดดันเชิงสถาบัน 3 ประเภท ได้แก่ แรงกดดันเชิงบังคับจากกฎระเบียบ แรงกดดันเชิงเลียนแบบจากองค์การอ้างอิง และ แรงกดดันเชิงบรรทัดฐานจากมาตรฐานวิชาชีพ ใน บริบทของการนำศิลปะไทยมาใช้งานก่อสร้าง แรงกดดันจากลูกค้า นโยบายรัฐ และมาตรฐาน วิชาชีพจัดอยู่ในกลุ่มนี้

2.2 แนวคิดด้านศิลปะไทยในงานสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมไทยมีรากฐานมาจากคติ ทางพุทธศาสนาและความเชื่อด้านจักรวาลวิทยา ของไทย ลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมไทย ประกอบด้วยหลายองค์ประกอบสำคัญที่ถูก ถ่ายทอดและพัฒนาตลอดประวัติศาสตร์

องค์ประกอบด้านหลังคาเป็นจุดเด่นที่โดดเด่นที่สุด ได้แก่ ทรงจั่ว ปันหย้า หรือมนิลา ที่มีการ ตกแต่งด้วยซ่อฟ้า ใบระกา หน้าบัน และนาคสะดุ้ง ซึ่งมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ลึกซึ้ง ด้านลวดลาย ประดับอาคาร ได้แก่ ลายกนก ลายประจายาม

กระจังรวน และลวดลายเครือเถา ที่ใช้ในการตกแต่งหน้าจั่ว คันทวย และส่วนต่างๆ ของอาคาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้พัฒนารอบแนวคิดการวิจัยที่ ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 4 ตัว ได้แก่

- (1) ความรู้และความเข้าใจด้านศิลปะไทย
- (2) ทศนคติต่อการอนุรักษ์ศิลปะไทย
- (3) แรงกดดันจากบรรทัดฐานทางสังคม

และ

- (4) ข้อจำกัดเชิงวิชาชีพ

ซึ่งทั้ง 4 ตัวแปรส่งอิทธิพลโดยตรงต่อตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการนำศิลปะไทยมาใช้งาน ออกแบบและก่อสร้าง

ตัวแปร	ประเภท	จำนวนตัวแปร	ทฤษฎีรองรับ
ความรู้ด้านศิลปะไทย	Exogenous	4 ตัวแปร	Cultural Capital Theory
ทัศนคติต่อการอนุรักษ์	Exogenous	4 ตัวแปร	TPB (Ajzen, 1991)
แรงกดดันทางสังคม	Exogenous	4 ตัวแปร	Institutional Theory
ข้อจำกัดเชิงวิชาชีพ	Exogenous	3 ตัวแปร	TPB - PBC
พฤติกรรมการนำศิลปะไทยมาใช้	Endogenous	5 ตัวแปร	TPB (ผลลัพธ์)

สมมติฐานการวิจัย

H1: ความรู้และความเข้าใจด้านศิลปะไทย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการนำศิลปะไทยมาใช้ในการออกแบบและก่อสร้างอาคาร

H2: ทศนคติต่อการอนุรักษ์ศิลปะไทยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการนำศิลปะไทยมาใช้ในการออกแบบและก่อสร้างอาคาร

H3: แรงกดดันจากบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการนำศิลปะไทยมาใช้ในการออกแบบและก่อสร้างอาคาร

H4: ข้อจำกัดเชิงวิชาชีพและปัจจัยเชิงปฏิบัติมีอิทธิพลเชิงลบต่อพฤติกรรมการนำศิลปะไทยมาใช้ในการออกแบบและก่อสร้างอาคาร

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่นำโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) มาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร แนวทางนี้มีความเหมาะสมเนื่องจากสามารถทดสอบโมเดลทฤษฎีที่ซับซ้อนได้พร้อมกัน รวมทั้งสามารถวัดค่าความคลาดเคลื่อนในการวัด (Measurement Error) ได้อย่างชัดเจน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรในการวิจัยนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและก่อสร้างอาคารในประเทศไทย ที่ประกอบด้วย (1) สถาปนิกที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากสภาสถาปนิก (2) วิศวกรโยธาที่ได้รับใบอนุญาตจากสภาวิศวกร และ (3) ผู้รับเหมาก่อสร้างที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

2.2 การกำหนดขนาดตัวอย่าง

การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้หลักเกณฑ์ของ Hair et al. (2019) สำหรับการวิเคราะห์ SEM ที่กำหนดให้มีอัตราส่วนอย่างน้อย 10 ตัวอย่างต่อตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัว งานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้ทั้งสิ้น 20 ตัว จึงต้องการตัวอย่างอย่างน้อย 200 ราย แต่เพื่อรองรับการสูญหายของข้อมูลและเพิ่มอำนาจทางสถิติ จึงกำหนดขนาดตัวอย่างที่ 400 ราย

กลุ่มวิชาชีพ	จำนวน (ราย)	สัดส่วน (%)
สถาปนิก	160	40.0
วิศวกรโยธา	160	40.0
ผู้รับเหมาก่อสร้าง	80	20.0
รวม	400	100.0

2.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยขั้นแรกแบ่งตามภูมิภาค จากนั้นสุ่มตัวอย่างตามโควตาของแต่ละภูมิภาค และใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่ายในระดับบุคคล ดึงตัวอย่างผ่านสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือวิจัย

3.1 แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามแบบปิด แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

และลักษณะทางประชากรศาสตร์ ส่วนที่ 2 ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้าน และส่วนที่ 3 ตัวแปรตามด้านพฤติกรรม ทุกข้อคำถามในส่วนที่ 2 และ 3 ใช้มาตราส่วนลิเคิร์ท 5 ระดับ (1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด)

ตัวแปร	ตัวอย่างข้อคำถาม
ความรู้ด้านศิลปะไทย	ฉันสามารถระบุองค์ประกอบหลักของศิลปะไทยได้หรือไม่
ทัศนคติต่อการอนุรักษ์	ฉันเชื่อว่าการนำศิลปะไทยมาใช้ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่
แรงกดดันทางสังคม	ลูก้าส่วนใหญ่ของฉันต้องการองค์ประกอบศิลปะไทยในการออกแบบ
ข้อจำกัดเชิงวิชาชีพ	ต้นทุนการก่อสร้างแบบไทยสูงกว่าแบบสากลมากหรือไม่
พฤติกรรมการนำไปใช้	ฉันนำองค์ประกอบศิลปะไทยมาออกแบบในโครงการของฉันหรือไม่

3.3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 2 ขั้นตอนดังนี้

- การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity): นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านประเมิน และคำนวณค่า IOC (Item-Objective Congruence) กำหนดเกณฑ์ยอมรับที่ $IOC \geq 0.60$
- การทดสอบนำร่อง (Pilot Test): ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) และปรับปรุงข้อคำถามก่อนเก็บข้อมูลจริง

4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา

วิเคราะห์ลักษณะประชากรศาสตร์และระดับตัวแปรด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ SEM สองขั้นตอน

ตามแนวทางของ Anderson และ Gerbing (1988) แบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ขั้นตอน

1. การวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (CFA): ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่มีค่าทางวัฒนธรรม 4

การวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (CFA):

ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่มีค่าทางวัฒนธรรม 4

การวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (CFA):

ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่มีค่าทางวัฒนธรรม 4

การวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (CFA):

ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่มีค่าทางวัฒนธรรม 4

การวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (CFA):

ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่มีค่าทางวัฒนธรรม 4

การวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (CFA):

ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่มีค่าทางวัฒนธรรม 4

ดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์ยอมรับ
Chi-square/df (CMIN/DF)	< 3.00
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	< 0.08
Comparative Fit Index (CFI)	> 0.90
Tucker-Lewis Index (TLI)	> 0.90
Goodness-of-Fit Index (GFI)	> 0.90

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ประกอบด้วยสถาปนิกร้อยละ 40.0 วิศวกรโยธา ร้อยละ 40.0 และผู้รับเหมาก่อสร้างร้อยละ 20.0 เมื่อจำแนกตามเพศพบว่าเป็นชายร้อยละ 62.5 และหญิงร้อยละ 37.5 อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 38.4 ปี (SD = 9.2) ประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 12.6 ปี (SD = 7.8) และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 58.5 รองลงมาคือปริญญาโท ร้อยละ 33.8

2. ค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปร

ตัวแปร	Mean	SD
ความรู้ด้านศิลปะไทย	3.21	0.86
ทัศนคติต่อการอนุรักษ์	3.87	0.87
แรงกดดันทางสังคม	3.54	0.84
ข้อจำกัดเชิงวิชาชีพ	3.72	0.81
พฤติกรรมการนำไปใช้	3.18	0.81

หมายเหตุ: เกณฑ์การแปลผล 1.00-1.80 = น้อยมาก, 1.81-2.60 = น้อย, 2.61-3.40 = ปานกลาง, 3.41-4.20 = มาก, 4.21-5.00 = มากที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ (CFA)

ผลการวิเคราะห์ CFA พบว่าโมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี โดยมีค่า CMIN/df = 2.31, RMSEA = 0.058, CFI = 0.947, TLI = 0.938, GFI = 0.921 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกดัชนี

ตัวแปรและตัวบ่งชี้	Factor Loading	AVE	CR
ความรู้ด้านศิลปะไทย		0.61	0.86
- ความรู้ด้านลวดลายไทย	0.79		
- ความรู้ด้านทรงหลังคาไทย	0.82		
- ความรู้ด้านสัดส่วนและสัญลักษณ์	0.76		
- ความรู้ด้านวัสดุดั้งเดิม	0.74		
ทัศนคติต่อการอนุรักษ์		0.63	0.87
- การรับรู้คุณค่า	0.84		
- ความเชื่อในการอนุรักษ์	0.81		
- ความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรม	0.77		
- การสนับสนุนนโยบายอนุรักษ์	0.73		
แรงกดดันทางสังคม		0.58	0.84
- ความต้องการของลูกค้	0.78		
- ความคาดหวังของชุมชน	0.74		
- นโยบายและกฎระเบียบรัฐ	0.76		
- บรรทัดฐานวิชาชีพ	0.75		
ข้อจำกัดเชิงวิชาชีพ		0.59	0.81
- ต้นทุนการก่อสร้าง	0.80		
- ความขาดแคลนช่างฝีมือ	0.77		
- ข้อจำกัดด้านวัสดุ	0.73		

4.4 ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย SEM

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (CMIN/df = 2.48, RMSEA = 0.061, CFI = 0.942, TLI = 0.931, GFI = 0.917) และ

สมมติฐานทุกข้อได้รับการสนับสนุน ดังแสดงในตาราง

สมมติฐาน	เส้นทาง	β (Std.)	SE	CR (t)	p- value	แปร ผล
H1	ความรู้ → พฤติกรรม	0.28**	0.06	4.67	< .001	สนับสนุน
H2	ทัศนคติ → พฤติกรรม	0.42***	0.07	6.00	< .001	สนับสนุน
H3	แรงกดดัน → พฤติกรรม	0.31**	0.07	4.43	< .001	สนับสนุน
H4	ข้อจำกัด → พฤติกรรม	-0.24**	0.06	-4.00	< .001	สนับสนุน

หมายเหตุ: ** $p < .01$, *** $p < .001$; R^2 ของตัวแปรตาม = 0.68

ผลการวิจัยพบว่าทัศนคติต่อการอนุรักษ์ศิลปะไทยมีอิทธิพลมากที่สุดต่อพฤติกรรมการนำศิลปะไทยมาใช้ ($\beta = 0.42$) รองลงมาคือแรงกดดันจากบรรทัดฐานทางสังคม ($\beta = 0.31$) ความรู้ด้านศิลปะไทย ($\beta = 0.28$) และข้อจำกัดเชิงวิชาชีพที่มีอิทธิพลเชิงลบ ($\beta = -0.24$) ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสี่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 68 ($R^2 = 0.68$)

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านศิลปะไทยที่ส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออกแบบและก่อสร้างอาคารในประเทศไทย โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างสถาปนิก

วิศวกร และผู้รับเหมาก่อสร้าง 400 คน สรุปผลได้ดังนี้

- ระดับพฤติกรรมการนำศิลปะไทยมาใช้ในกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.18) แสดงให้เห็นว่ายังมีช่องว่างในการส่งเสริมการนำศิลปะไทยมาใช้มากขึ้น
- ทัศนคติต่อการอนุรักษ์ศิลปะไทยเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ($\beta = 0.42$) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนที่ให้ความสำคัญกับทัศนคติในการทำนายพฤติกรรม
- แรงกดดันจากบรรทัดฐานทางสังคม ($\beta = 0.31$) และความรู้ด้านศิลปะไทย ($\beta = 0.28$) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรม
- ข้อจำกัดเชิงวิชาชีพมีอิทธิพลเชิงลบ ($\beta = -0.24$) แสดงว่าต้นทุน การขาดช่างฝีมือ และข้อจำกัดด้านวัสดุเป็นอุปสรรคสำคัญ
- โมเดลโดยรวมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี และสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ร้อยละ 68

2. การอภิปรายผล

2.1 อิทธิพลของทัศนคติต่อการอนุรักษ์

ผลการวิจัยที่พบว่าทัศนคติมีอิทธิพลสูงสุดสอดคล้องกับทฤษฎี TPB และงานวิจัยของ Chua et al. (2019) ที่ศึกษาบริบทมาเลเซีย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อสร้างในไทยมี

ทัศนคติเชิงบวกต่อศิลปะไทยในระดับสูง (Mean = 3.87) แต่การแปลงทัศนคติเป็นพฤติกรรมจริงยังติดขัดจากปัจจัยเชิงปฏิบัติ ดังนั้นการพัฒนาทัศนคติจึงยังมีความสำคัญต่อเนื่อง

2.2 บทบาทของแรงกดดันทางสังคม

อิทธิพลของแรงกดดันจากบรรทัดฐานทางสังคม ($\beta = 0.31$) สนับสนุนทฤษฎีสถาบันของ DiMaggio และ Powell (1983) ที่อธิบายว่า ผู้เชี่ยวชาญมีแนวโน้มปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสิ่งแวดล้อมทางสังคมและสถาบัน การที่ลูกค้าและชุมชนต้องการองค์ประกอบศิลปะไทยจะกระตุ้นให้ผู้เชี่ยวชาญนำมาใช้มากขึ้น

2.3 ข้อจำกัดเชิงวิชาชีพเป็นอุปสรรค

อิทธิพลเชิงลบของข้อจำกัดเชิงวิชาชีพ ($\beta = -0.24$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Wang et al. (2020) ในจีน และ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2562) ในไทย ที่พบว่าต้นทุนสูงและการขาดแคลนช่างฝีมือเป็นอุปสรรคหลัก แม้ผู้เชี่ยวชาญจะมีทัศนคติเชิงบวกก็ตาม นัยสำคัญของผลนี้คือการแก้ปัญหาต้องไม่เน้นเพียงการเปลี่ยนทัศนคติ แต่ต้องจัดการกับอุปสรรคเชิงระบบด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรพัฒนามาตรการจูงใจทางภาษีหรือเงินอุดหนุนสำหรับโครงการก่อสร้างที่นำองค์ประกอบศิลปะไทยมาใช้ เพื่อลดผลกระทบจากข้อจำกัดด้านต้นทุน

1.2 สภาสถาปนิกและสภาวิศวกรควรกำหนดให้การอบรมด้านศิลปะไทยเป็นส่วนหนึ่งของ CPD (Continuing Professional Development) ที่บังคับต่อการต่อใบอนุญาต

1.3 กรมศิลปากรควรพัฒนาฐานข้อมูลออนไลน์ด้านองค์ประกอบศิลปะไทยที่เข้าถึงง่ายสำหรับสถาปนิกและวิศวกร

1.4 ควรส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรช่างฝีมือด้านศิลปะไทยเพื่อแก้ปัญหาคาดแคลนแรงงานทักษะ

2. ข้อเสนอแนะด้านการศึกษา

2.1 สถาบันการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมควรบูรณาการเนื้อหาศิลปะไทยเข้ากับหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

2.2 ควรพัฒนาโปรแกรม Workshop ปฏิบัติการด้านศิลปะไทยให้กับผู้ประกอบการวิชาชีพที่อยู่ในวงการแล้ว

3. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

3.1 ควรศึกษาความแตกต่างตามภูมิภาคและประเภทโครงการ (เช่น โครงการรัฐ vs เอกชน) โดยใช้การวิเคราะห์กลุ่มพหุ (Multi-group Analysis)

3.2 ควรพัฒนาการวิจัยในรูปแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยเชิงคุณภาพที่ไม่สามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถาม

3.3 ควรศึกษาพัฒนาการในระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการดำเนินการมาตรการส่งเสริม

4. ข้อจำกัดของการวิจัย

4.1 การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามแบบ
รายงานตนเอง ซึ่งอาจมีอคติจากการตอบ
ในสิ่งที่พึงประสงค์ทางสังคม (Social
Desirability Bias)

4.2 กลุ่มตัวอย่างจำกัดอยู่เฉพาะ
ผู้เชี่ยวชาญที่มีใบอนุญาต ซึ่งอาจไม่
สะท้อนผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดในภาคการ
ก่อสร้าง

4.3 การวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-
sectional) ไม่สามารถอนุมานความเป็น
เหตุเป็นผลได้อย่างสมบูรณ์

บรรณานุกรม

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อ
การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทยใน
กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยทางการ
ศึกษา*, 14(1), 45-62.

วิภาวดี วนาสิน. (2564). การรับรู้คุณค่าศิลปะไทย
ในหมู่สถาปนิกและวิศวกรรุ่นใหม่.
วารสารสถาปัตยกรรมไทย, 8(2), 78-
95.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned
behavior. *Organizational Behavior
and Human Decision Processes*,
50(2), 179-211.

Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988).
Structural equation modeling in
practice: A review and
recommended two-step approach.
Psychological Bulletin, 103(3), 411-
423.

Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*.
In J. Richardson (Ed.), *Handbook of
Theory and Research for the
Sociology of Education* (pp. 241-
258). Greenwood.

Chua, S., Ahmad, Y., & Rahman, M. (2019).
Factors influencing the adoption of
traditional architecture in
contemporary Malaysian
construction. *Journal of Asian
Architecture and Building
Engineering*, 18(4), 312-325.

DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The
iron cage revisited: Institutional
isomorphism and collective
rationality in organizational fields.
American Sociological Review,
48(2), 147-160.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., &
Anderson, R. E. (2019). *Multivariate
data analysis*. (8th ed.). Cengage
Learning.

Kim, H., & Kim, J. (2021). Cultural identity and architectural decision-making in contemporary Korean buildings. *International Journal of Architectural Research*, 15(3), 224-239.

Wang, L., Chen, Z., & Liu, Y. (2020). Determinants of incorporating traditional architectural elements in contemporary Chinese buildings. *Frontiers of Architectural Research*, 9(2), 301-315.